

A group of approximately 20 people, including men, women, and children, are posing for a group photo. They are gathered in front of a building under construction. The building has thick, brown mud walls and a wooden roof structure. Some people are sitting on the ground in front of the building, while others are leaning over the roof edge. The sky is blue with some white clouds. The overall scene suggests a community project or a group of volunteers working on a sustainable building project.

Održivost u praksi
MREŽA EKOSELA
BALKANA

MREŽA EKOSELA BALKANA (MEB)

Globalizacija je u sociološkom i povijesnom smislu pojava koja je posebnost našeg doba. Uz sve dobro, proizvode se i neželjeni i neočekivani efekti, kao što su dramatične klimatske promjene ili u ekonomiji, sve prisutniji znakovi teške krize. Iz toga proizlazi jasna potreba za prilagodbom i brzim rješenjima razvijajući svijest o mogućnostima malih ekoloških i osobnih revolucija.

Umrežavanje svjesnih ljudi jedna je od mogućnosti aktivnog sudjelovanja u ublažavanju negativnih posljedica globalizacije.

Mreže ljudi koje su 'organske', koje nisu same sebi svrha, razvijanjem međusobnog povjerenja i poštovanja, nude svakom pojedincu priliku da

sudjeluje u stvaranju boljih uvjeta života. MEB se u praktičnom smislu oslanja i koristi permakulturna načela te uz pomoć modernih komunikacijskih sredstava razmjenjuje znanja i iskustva. Provođenjem praktičnih radionica jednostavno se prenaša znanje o praktičnoj održivosti. Suradnjom s postojećim lokalnim inicijativama nevezanih za mrežu, mogu se dodatno razvijati navike razmjene dobara i usluga optimalno koristeći lokalne resurse. Praksa kroz suradnju i proizvodnju koja podržava održive načine mišljenja i praktične vještine je ono čemu se teži kroz djelovanje MEB.

Fotografije koje prate tekst, snimljene su na radionicama udruga članica Mreže ekosela Balkana i u europskim ekoselima. Knjige, brošure

i prospekte na temu permakulture, ekosela i detaljne praktične priručnike možete skinuti ili naručiti na web stranicama Mreže ekosela Balkana (MEB) WWW.EKOSELA.ORG, web stranicama udruge ZMAG na WWW.ZMAG.HR ili udruge Kneja na WWW.KNEJA.HR. Na web stranicama MEB-a možete saznati i aktivnosti koje se održavaju na području permakulture i ekosela u našoj regiji.

Brošura 'Mreža ekosela Balkana' nastala je kao dio projekta 'Mreža ekosela Balkana - održivost u praksi' u suradnji udruga ZMAG iz Vukomerića, Kneja iz Čakovca i Centra za životnu sredinu iz Banja Luke. U sklopu projekta izdat će se i brošure na temu energije, održivog graditeljstva, otpada, hrane i vode. Projekt se provodi kroz program 'SECTOR' kojeg Regional

**MEĐUNARODNA PREDSTAVLJANJA
MEB-A: 3. WEEC, 2006. (TORINO,
ITALIJA); SASTANAK SAVJETA GEN-A
2008. (DAMANHUR, ITALIJA),
IPC8 2007. (PIRENOPOLIS, IPEC,
BRAZIL)**

Environmental Center for Central and Eastern Europe (REC), regionalni ured u Szentendreu (Mađarska) vodi uz finansijsku podršku Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA).

ŠTO JE PERMAKULTURA?

Permakultura je metoda dizajniranja održivih zajednica koristeći slijedeće principe:

BRIGA ZA ZEMLJU

Poboljšanje života kroz uspostavu sustava čiste vode, zraka, zdrave zemlje, genetske baze, šuma, divljine, biomase i domaćih sorti životinjskih vrsti o kojima čovječanstvo ovisi.

BRIGA ZA LJUDE

Osiguravanje zadovoljavanja osnovnih ljudskih potreba za hranom, energijom i skloništem, u kontekstu štedljivog društva s ciljem kooperacije i međusobnog pomaganja

IZRADA URBANOG PERMAKULTURNOG VRTA (ZELENATA ARKA, SKOPJE, MAKEDONIJA), GRADNJA BALAMA SLAME (RECIKLIRANO IMANJE, VUKOMERIĆ), IZRADA KOMPOSTIŠTA SA KALIFORNIJSKIM GLISTAMA (BIO BAŠTE, SARAJEVO, BIH)

regionalno i globalno; pomoć u očuvanju kulturne raznolikosti, jezične raznolikosti i slobode.

PRAVEDNA RASPODJELA

Odgovornost prema resursima, korištenje lokalnih resursa, dijeljenje viškova i ponovno investiranje viškova u prijašnja načela.

ŠTO SU EKOSELA?

Ekosela su modeli ljudskih naselja koja imaju nizak utjecaj na okoliš, koja su održiva i koja zadovoljavaju ljudske potrebe. Nastoje smanjiti svoj ekološki otisak kroz namjernu jednostavnost i korištenje ekoloških principa dizajniranja. Ekosela nastoje spojiti ekološke principe dizajniranja i tehnologije sa socijalnim strukturama koje obuhvaćaju sve članove i članice zajednice. Nalaze se u urbanim i

BILL MOLLISON POKAZUJE PERMAKULTURU NA IPC7 2005. (MOTOVUN)

ruralnim sredinama, kako u razvijenim zemljama, tako i na slabije razvijenim područjima, javljaju se u već postojećim naseljima ili kao nove inicijative 'namjernih' zajednica. Ekosela su nadahnuta raznim omjerima ekoloških, socijalnih i duhovnih odnosa. Svako ekoselo nastoji razviti model održivosti koji se poklapa sa vlastitim kulturnim, ekološkim i ekonomskim kontekstom.

Tipična ekosela djeluju u nekim ili svim navedenim područjima:

- ↳ Razvoj lokalne ekonomije
- ↳ Kooperativne socijalne ekonomije
- ↳ Izgradnja zajednica
- ↳ Sustav odlučivanja u kojem su svi uključeni
- ↳ Rješavanje sukoba
- ↳ Holistička edukacija 'cjelovite osobe'

ŽENSKA SNAGA U MEB-U

- ↳ Lokalna organska proizvodnja hrane
- ↳ Permakulturni principi dizajniranja
- ↳ Ekološka gradnja
- ↳ Sustavi obnovljivih izvora energije
- ↳ Menadžment otpada

MREŽA EKOSELA BALKANA (MEB)

Savez udruga Mreža ekosela Balkana (MEB) nastala je kao zajednički projekt pod nazivom 'BalkanEcovillageNetwork' udruga ZMAG, Kneja, EIA i Eko kamp Ortiješ, s ciljem stvaranja i umrežavanja edukacijskih centara za permakulturu i okolišu prijaznih tehnologija u regiji. Projekt je financijski potpomognut od 'Regional Environmental Center' sa sjedištem u Szentendru, Mađarska. Osnovana je na temelju čl. 11. Zakona o udrugama ("Narodne novine", br. 88/01) kao

Savez udruga. Osnivačka skupština održana je 27. veljače 2005. u Zagrebu, kojoj su prisustvovala 24 osobe, predstavnika i predstavnica 13 nevladinih udruga i inicijativa iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. U MEB se redovno mogu učlaniti udruge i zadruge, koje prihvaćaju načela i Statut MEB-a, dok fizičke osobe i profitne pravne osobe mogu postati pridruženi članovi. MEB danas broji 16 redovnih članica i 2 pridružene, od čega je 6 iz Bosne i Hercegovine, jedna iz Makedonije i 11 iz Hrvatske.

MEB održava redovne skupštine i sastanke, vodi zapisnike i prezentira svoje aktivnosti i tematski bliske sadržaje na web stranicama www.ekosela.org. Redovna komunikacija između članova/ica Provedbenog odbora

i Skupštine, te ostalih članova/članica udruga odvija se preko elektroničke mailing liste i preko on-line komunikacijskog alata Skype.

MEB je savez udruga u kojoj se suradnja događa na osobnim i organizacijskim razinama, privatnim povezivanjem, kroz fizičku pomoć u uspostavi edukacijskih centara, kroz proslave, posjete, povjerenje, zagrljaje, ples, pjesmu, razmjenu sjemenja biljaka...

Efikasnost Mreže je snažnija što je različitije članstvo (sa zajedničkim ciljem) pa se time razlike pozitivno iskorištavaju i potiču. Takav se učinak može prepoznati u prirodnim procesima npr. na graničnim prostorima dvaju različitih sustava (edge effect), ili kod biljnih zajednica (companion planting), gdje razlike

stvaraju korist i za biljke i za cjelokupni ekosustav. Fokusiranost na zajednički cilj uz različite pristupe konsenzusom se stapaju u ideje i projekte koji uživaju potporu svih članica MEBa.

Deklarativna ekologija prerasta u način života. Mnoge nove inicijative se rađaju vođene pozitivnim primjerima 'jačih' članica, odnosno, nastajućih edukacijskih centara i 'živih' primjera ekosela - npr. projekt Recikliranog imanja Vukomerić, EIA u Balama, Eko centar Latinovac i projekt u Rovinjskom selu, projekt sela Furuli, gdje se u raznim fazama ostvaruju namjerne životne zajednice fokusirane na holistički ekološki projekt – ekoselo. Te inicijative predstavljaju praktično ostvarenje održivog načina života, kako u ekološkom tako i u sociološkom

smislu. Pozitivna iskustva kroz prezentacije navedenih inicijativa stvaraju pozitivni poticaj, kako drugim članicama tako i široj javnosti. Eko sela u nastajanju domaćini su sastanaka MEBa, provedbenog odbora (PO) i raznih radionica.

Sastanci Mreže se nastoje održati na različitim mjestima kod udruga članica. Uz dio predviđen za sastanak i odluke, jedan dan ili dio dana posvećuje se praktičnom radu, kako bi se iskoristila prednost velikog broja ljudi i pomogla u potrebnim radovima u gradnji, sadnji, pospremanju i sl. Sastanci i radionice koordiniraju se tako da najmanje zagađuju okoliš, te da se koristi svježa ekološki proizvedena hrana od lokalnih proizvođača koja se priprema na licu mjesta. U slučaju

korištenja automobila za dolazak na sastanke, nastoji se popuniti sa drugim predstavnicima/ama članica sa različitih područja koja se nalaze usput, kako bi se smanjio trošak prijevoza i zagađenje, no najčešće se koristi javni prijevoz ili vozila koja su pogonjena na auto plin ili samoizrađeni bio dizel

**NOVI ČLAN MEB-A EP ZELENKOVAČ,
BIH**

iz trošenog ulja. Smještaj je obično zajednički u uređenom potkrovlju ili u vlastitim šatorima, dok se za sanitar koriste jednostavni kompostni wc-i, solarni tuševi sa kišnicom ili klasični sanitarni čvorovi. Na taj način su troškovi i ekološki otisak 'sastančenja' minimalni. Uz večernje proslave stvaraju se nove prijateljske veze i upoznavaju se nove/i članice/ovi na neformalan način. Efektivnom sastančenju doprinosi činjenica da je većina predstavnika/ca članica prošla tečaj menadžmenta ekosela i / ili tečaj permakulture. Na tim se tečajevima, između ostalog, stječu znanja o konsenzusu, nenasilnoj komunikaciji, rješavanju konflikta i organizaciji sastanaka, te daju kvalitetnu podlogu kako bi se dobila maksimalna

korist iz vještina koje su specifične za svaku osobu, te kako bi svaki/a imao/la priliku izraziti svoje stavove i

KUĆICE OD BALA SLAME (RECIKLIRANO IMANJE, VUKOMERIĆ; EIA BALE; LOPATINEC)

mišljenje i ohrabrio nastup onih sramežljivijih. Konflikte se ne smatraju tragedijom, već konstruktivnim naglavanim nedostacima ili nedorečenosti određene teme ili problema. Nastoje se riješiti na licu mjesta. Kroz otvoreni i ležerni razgovor, svaki/a predstavnik/ca izražava iskreno svoju nelagodu ili argumentirano protivljenje nekoj temi ili odluci, ako ono postoji. Na taj se način sprječava situacija gomilanja negativnih emocija koje su nekonstruktivne i najčešće subjektivne. Ako i nastanu takve situacije, pravilo je da se ne govori kad smo emocionalno uzrujani, upravo zbog subjektivnosti. Primjeri uspješno održanih radionica bile su gradnja kuća od bala slame, gradnja starim auto gumama, izrada solarnih kolektora za grijanje vode, uspostava

energetskih sustava na vjetar i sunce, izrada vrtova, sjetva/sadnja, kompostiranje, izrada osnovnog kompostnog wc-a, gradnja krušne peći, izrada bio dizela iz trošenog ulja, izrada ekološke kozmetike, gradnja biljnih pročistača sivih voda... Radionice su jednostavne, te svatko nakon njih može koristiti stečena znanja unutar vlastitih inicijativa. Na taj se način širi znanje, povećavaju vlastiti kapaciteti i doprinose održivosti vlastitih projekata. Oni malo nesigurniji mogu uz dogovor dobiti pomoć od onih malo vještijih i iskusnijih. Specifičnost MEBovih radionica je velika uključenost žena u raznim radovima npr. fleksanje, bušenje, blanjanje... što daje dodatnu emancipaciju i jačinu Mreži. Radionice uvode sudionike u 'uradi sam' svijet, koji je

zapostavljen marketinškim nasiljem gotovih proizvoda. Kroz 'uradi sam' način se potiče kreativnost, ekološka svijest, te se i uz malo novca iz raznih odbačenih materijala može izraditi namještaj, razna pomagala u štednji energije i grijanja, graditi objekte...

Radionice se nastoje organizirati na način da su besplatne za udruge članice a ponekad se i sakupljaju doprinosi u minimalnom iznosu kako bi i ljudi slabijeg imovinskog stanja mogli u njima sudjelovati.

U sklopu aktivnosti MEB-a održana su i dva tečaja permakulture - jedan u trajanju od dva, a jedan u tri tjedna, dva treninga stvaranja i upravljanja ekoselima, trening pisanja projekata i suradnje sa lokalnom samoupravom i treninzi gradnje balama slame. Noviji projekt je

orijentiran na urbane sredine u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, gdje su izrađivana kompostišta sa kalifornijskim glistama u urbanim vrtovima, postavljeni solarni sustavi za grijanje vode i mali energetski sustavi na vjetar i sunce. Nabrojene aktivnosti financirane su sredstvima dobivenih potporaprojektima a u planu je da se MEB financijski osamostali u financiranju svojih aktivnosti kroz vlastite resurse.

Unutar MEB-a postoje razna osobna religijska uvjerenja koja ne utječu na rad grupe. Fokusirani smo na teme koje vode cilju grupe u cjelini. Osobno zadovoljstvo proizlazi iz efikasnosti rada grupe, te se religije ne smatraju važnim faktorom kao ni boja kože, razlike u kulturi ili spolu. Svaki/a je slobodan/slobodna slijediti

svoja uvjerenja. Radimo za ono što nam je svima zajedničko – čisti zrak, čisti i zdravi okoliš, zdrava hrana, čista voda, društvo u kojem osjećamo slobodu i potporu biti onakvima kakvi stvarno jesmo.

MEB je od 2005. punopravni član svjetske mreže ekosela - Global Ecovillage Network-a (GEN), koja predstavlja "globalnu konfederaciju ljudi i zajednica koji ostvaruju i dijele svoje ideje, razmjenjuju tehnologije, provode kulturne i edukacijske razmjene, sastavljaju adresare i newslettere, a posvećeni su obnovi zemlje i 'održivom plus' životu, na način da vraćaju više resursa u okoliš nego su potrošili." Na taj način se naš rad podupire kroz slične mreže po cijelom svijetu, koje neke uključuju i više od 15000 održivih naselja

(Sarvodaya, Sri Lanka), jer na početku nije lako biti 'drugačiji'. 2008. godine u Savjet GEN Europe

**UVODNI TEČAJEVI U PERMAKULTURU
(EIA, BALE; EC LATINOVAC,
EKOSENSE, BLATUŠA)**

odabrana je koordinatorica MEB-a kao jedna od pet članica.

SUSTAINABILITY IN PRACTICE –

BALKAN ECOVILLAGE NETWORK

Globalization in social and historical meaning is specific for our age. Beside all good results, there are many unexpected and unwanted side effects, like dramatically climate changes, or more and more present signs of economical crisis. There is an urgent need for adjustments and fast solutions by developing awareness about possibilities of small ecological and personal revolutions. By creating networks of people who are aware of the situation is one of the possible solution for active participation in reducing the negative side effects of globalization. Networks of people which are 'organic', which are not self oriented, developing

trust and respect, offer to individuals an option for better life conditions. The Balkan Ecovillage Network (BEN) relies and use the permaculture principles. With help of modern communication techniques, BEN exchanges knowledge and experience. By organizing practical workshops, the knowledge of practical sustainability is easily transferred. Collaborating with local stakeholders, additional possibilities for developing habits of goods and services exchange appear, hereby optimally using local resources. Changes will not take place just by protesting, changing laws or with money. Practical achievements through collaboration and production support sustainable ways of thinking and practical skills. This is what we aiming for in the Balkan Ecovillage Network.

The photos, which fulfill theory with practical examples, are taken on workshops organized by Balkan Ecovillage Network members or come from ecovillages in Europe. Books, brochures, prospects about permaculture, ecovillages and detailed practical guides could be downloaded or purchased through the web site of Balkan Ecovillage Network (BEN) WWW.EKOSELA.ORG, from the GNAG web site WWW.ZMAG.HR or from the Kneja web site WWW.KNEJA.HR. More information about activities and workshops in the area of permaculture and ecovillages could be found also on the BEN web pages. The brochure 'Sustainability in practice – Balkan Ecovillage Network' is a result of the project 'Balkan Ecovillage Network - Sustainability in Practice' which is carried out by the NGO's GNAG from

Vukomerić, Kneja from Čakovec, and Center for Environment, Banja Luka. More brochures about energy, sustainable building, waste, food, and water are planned to be published. The project „Balkan Ecovillage Network - Sustainability in Practice“ is being implemented with a grant given through the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe's SECTOR Program. This Program is funded by the Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA).

MARIJANA LESAR, KNEJA, AUTHOR

**Kneja
2008.
Tisak
ACT Printlab d.o.o.**